

Mövzu 7. Madaqaskar vilayəti

Ümumi xarakteristikası-Bu vilayət Madaqaskar adasını və bir sıra kiçik adaları, daha doğrusu Seyşel,Amirant,Kamor və Maskarın adalarını əhatə edir.

Madaqasakar faunası Afrikanın dədim faunasının törəməsi olub əsas etibarını ilə aşağıdakı əlamətlərlə xarakterizə olunur:

- 1) Burada olduqca müxtəlif olan kirpilər,tənreklər fəsiləsi yaşayır.
- 2) x olduqca zəngindir.Burada endemik Lemurlar fəsiləsi yaşayır.
- 3) Endemik primitiv viverralar,xüsusən fosslar vardır.
- 4) Afrikada geniş yayılmış olan məməlilər,dırnaqlılar,meymunlar və vivalardan başqa bütün yırtıcılar burada yoxdur.
- 5) Bu fauna Heotiopika faunasına tamamilə oxşardır.

Ekoloji cəhətcə Madaqasakar faunası meyvəyeyən və ağacda yaşayan çoxlu miqdarda formaların olması və otyeyən iri heyvanların heç olmaması ilə xarakterizə olunur.

Əsas qruplar- Madaqasakar kirpələrin,lemusların radiyasiya mərkəzidir.Kirpələrin 10-a qədər və 20-i növü olub,hazırda yaşayanların ən primitivlərinə aiddir.Lemusların 7 cinsi və 30 növü məlumdur.Ən xarakter növlər indri,hemur-kamma,hemur-vari,maklar,ay-ay və ya əliayaqlıdır.Gəmiricilərin 1 endemik fəsiləsi vardır bu fəsilə siçanlar fəsiləsinə çox yaxın olub, 8 cinsi vardır.Madaqaskar quşlarının 110 növü endemdir,əsas yeri kəkliklər tutur.

Maqdaqaskarda sürünənlər azdır.ancaq xameleonlar müstəsna hal təşkil edir.İquanlar və Boa cinsindən olan yatağan ilan xarakterdir.

Efiop vilayəti

Ümumi məlumat- Bu vilayətdə böyük səhradan cənuba bütün Afrika qitəsi və həmçinin Ərəbistanın cənub hissəsi,Sokotr adası və Afrikadan qərbə tərəf yerləşmiş bir sıra xırda adalar aiddir.Efiop faunası tipik qitə faunasıdır,bu fauna çox zəngin və müxtəlifdir.Faunanın xarakterik əlamətləri aşağıdakılardır:

- 1) Məməlilərdən damanlar və borudişlilər,quşlardan isə Afrika dəvəquşusu endemdir.Məməlilərdən antiloplar fəsiləsi endemik olmasa da burada çox zəngindir və müxtəliflik əldə edir.

2) Efiop faunasında folidomlar, fillər, ensizburun meymunlar, kərkədanlar, maralcıqlar yüksək təsnifat qrupları əmələ gətirirlər.

3) Efiop vilayəti mənfə cəhətcə onunla xarakterizə olunur ki, bu faunada məməlilərin geniş yayılmış fəsilələrindən göstəbəklər, ayılar və marallar yoxdur.

Ekoloji cəhətdən Efiop faunası biotopların dolu olması ilə və otlayan iri məməlilərin, xüsusilə antilopların bolluğu ilə xarakterizə olunur ki, bu da geniş savanna sahələrinin geniş olması ilə əlaqədardır.

Əsas qruplar-Efiyopiyada dırnaqlılar, xüsusən də antiloplar geniş yayılmışdır. Bunların içərisində dovşandan bir az böyük olan formalar və həmçinin də atdan böyük olan formalar-qıvraq qəzallar və ağız hərəkətli kanallar vardır.

Ən çox yayılmış Efiop antilopları bunlardır: qnu, atabənzər antiloplar, dağ çapaları, su keçiləri, kudu, kannə. Keçilər və qoyunlar demək olar ki, yoxdur. Efiop quşları çoxnövlü və müxtəlifdir. Sürünənlərin sayı çox azdır. Sürünən quşlardan yaşayanlardan məhmızlı qurbağa endemdir, endemik balıqlardan isə çoxüzgəclə və protopterus yaşayır.

Yarımvilayətlər: Efiop vilayəti 3 yarımvilayətə bölünür:

1) Qərbi Afrika yarımvilayəti-şimpanze, qorilla, suiti, okapi

2) Cənubi Afrika və ya Kap yarımvilayəti-göstəbəkfil, kərgədan, dəvəquşu, aslan

3) Şərqi Afrika yarımvilayəti-zürafə, camış, zebr, hippopotam və s.

Ümumiliklə geniş yayılmış efiop cinsləri burada daha çoxdur. Borudişlilər və pavianlar əsas etibar ilə bu yarımvilayətə məxsusdur. Quşlardan dəvəquşu xüsusilə xarakterikdir.

Hindistan-Malay vilayəti

Ümumi xarakteristikası-Bu vilayət Hindistanı, Seylon adasını, Hind-çini, Bali və Selesbdən başlamış şərqi doğru Filippin adaları da daxil olmaqla Malay arxipelaqın nı əhatə edir. Hindistan faunası qərb tərəfdə get-gedə Aralıq dənizi yarımvilayəti faunasına keçir ki, Tarra səhrası bunların arasında keçid qurşaq təşkil edir.

Hindistan-Malay vilayətinə çoxlu miqdarda aid olmasına baxmayaraq bu vilayətin faunası qitə faunası xarakterinə malikdir və çox müxtəlifdir və zəngindir.

Hindistan-Malay vilayəti faunasının ən mühüm əlamətləri aşağıdakılardır:

1) Məməlilərin bir endemik dəstəsi-dəriqanadlılar və bir endemik yarımdestdə uzundabanlılar dəstəsi vardır.Tupaylar və hibbonlar fəsiləsi endemdir.Marallar,sincablar,quşlardan isə qırqovulların növü çoxdur.

2) Ümumiyyətlə geniş yayılmış olan qrupların burada ancaq bəziləri yoxdur.

3) Bu faunanın Efiop faunasına çox oxşarlığı vardır ki, bu da yüksək təsnifat dərəcəli bir sıra ümumi qrupların olmasında nəzərə çarpır:(fillər,kərkadanlar,ensizburun meymunları,o cümlədən insanabənzər meymunlar,folidomlar,maralcıqlar,kərkadan quşları və s.).

4) Burada yaşayan heyvanlar Avstraliya faunasından kəskin sürətdə fərqlənir.

5) Burada yaşayan tapilər və enotlar (panda) neotropika vilayətlərində də yaşayır.

Hindistan-Malay vilayəti tamamilə tropik və subtropik qurşaqlarda yerləşsə də ancaq bu vilayət müxtəlif landşaftların əmələ gəlməsinə səbəb olmuşdur.Landşaftların bu cür müxtəlifliyi vilayətin tropik vəziyyəti ilə birlikdə başlıca olaraq bu faunanın zəngin olmasına səbəb olmuşdur.

Yarımvilayətlər-Hindistan-Malay vilayəti aşağıdakı yarımvilayətlərə bölünür.

1) Hindistan yarımvilayəti-Şərqi doğru Qanq və Bramaputr çaylarının ümumi deltasına qədər Bütün Qərbi Hindistanı və Seylon adasını əhatə edir.Əsasən savanna və rütubətsevən tropik meşələr ölkəsidir.Tupaylar,təkbuynuz kərkədan, Asiya fili,qaur və s.

2) Birma-Çin yarımvilayəti- Ağac bitkilərinin olduqca yaxşı inkişaf etməsi ilə əlaqədar olaraq burada yaşayan heyvanlar əsas etibarilə meşə və əsasən ağac heyvanlarıdır (Nazikbədən meymun, makakular, hipponlar,sincablar,ağac viverraları və s.).Hindistan vilayətindən fərqli olaraq burada dəriqanad yaşayır.

3) Zond yarımvilayəti-Malakka yarımadasını və böyük zond adalarını-Sumatra,Yava və Borneo adalarını əhatə edir.Əsasən rütubətsevən tropik meşələrlə zəngindir. Hibbonlar,dəriqanad və uzunqanad, sincablar,Hindistan tapiri.Əntərlərdən yekəburun meymun,kərtənkələlərdən uçan drakon,şimal qərbdə yaşayanlardan"uçan " qurbağanı göstərmək olar.

4) Filippin yarımvilayəti-Buraya ancaq Filippin adaları daxildir və bu yarımvilayət aydın görünən ada xarakterinə malikdir.Bu yarımvilayət bir tərəfdən faunanın ümumiyyətlə az növlərinə malik olması,digər tərəfdən isə ayrı-ayrı

qruların daha zəngin olması ilə ada xarakteri daşıyır.Məsələn ən böyük ada olan Lyusonadası dağlarında siçankimilərin 7 endemik növü yaşayır.Burada dəriqanad və uzundabanın endemik növləri,quşlardan isə meymuneyən adlı xüsusi cins xarakterikdir.Bu quş çox iri dimdikli böyük yırtıcı quşdur.

Selebes yarımvilayəti- Faunası içərisində o qədər çox Avstraliya formaları qarışmışdır ki,bəzi tədqiqatçılar bu adanı Avstraliya vilayətinə aid edirlər.Xüsusilə burada kūs-küslər yaşayır ki,bu yarımvilayət ümumiyyətlə kisəlilərin yayılmış olduqları yerin ən şimal-qərb hissəsidir.Selebes adasında sincablar,meymunlar ,folidomlar,ağacdələnlər daha çoxdur: onlardan kəkili makakunu,primitiv anoa öküzünü,babirus donuzunu göstərmək olar.Anoa öküzü çiyin səviyəsindən 1 metrə qədər hündürlükdə olur.Babirus donuzunun üst köpək dişləri olduqca uzundur,bu dişlər burun hissəsindən dərinə deşib dələnək geriyə alına doğru uzanmış olur.Ehtimal,Selebes adasında qədim Hindistan-Malay faunasının elementləri qalmışdır ki, bu fauna qitədən,Böyük Zond və Fillipin adalarından hazırki Hindistan-Malay faunası tərəfindən sıxışdırılmışdır.Selebs adasına isə yalnız qismən keçə bilmiş və əldə olan bütün məlumatlara görə hələ üçlük dövrünün ortalarında (miosendə) təcrid edilmişdir.

Ədəbiyyat:

1. Matveev,Bobrinski " Zologiya kursu" 1939
- 2.Naumov Q.V " Biocoğrafiyanın qısa tarixi" 1963
- 3.Voronov A.İ " Biocoğrafiya" 1963.